

شعر هرگز از میان نمی‌رود

جواد مهبازی
شاعر، نویسنده پژوهشگر

قبل از آن که بخواهم درباره شعر سخن بگویم و از تأثیری که قادر است بر التیام روح خسته انسان امروزی بگذارد خاطره‌ای متناسب با این روزها تعریف می‌کنم؛ نیازی به یادآوری نیست که از همان ماه‌های ابتدایی شیوع جهانی بیماری کرونا، شاهد آغاز خلق اشعاری تأثیر پذیرفته از این واقعه بودیم. به هر حال کرونا گرفتاری تلخی است که تنها خاص ایران نیست و همه کشورها را دربر گرفته است. من هم جدا از دیگر شاعران نبودم و شعرهایی با موضوع کرونا گفتم. تعداد کمی از آنها تلخ هستند اما اغلب شعرهایی امیدوارکننده به شمار می‌آیند. حتی از نخستین افرادی بودم که درباره کرونا و تأثیر آن در امروز و فردای ادبیات و همچنین نقش آن در زندگی انسان امروز گفتم. شاید تعجب کنید اما به محض انتشار دومین شعر کرونایی‌ام، به فاصله یک هفته بعد از آن خود هم مبتلا شدم! از هم در کمال ناپاوری، آخر خودم و دیگر اعضای خانواده رفت و آمدهای غیرضروری را حذف کرده بودیم و در مواقع اجبار هم با درنظر گرفتن همه توصیه‌های پزشکی از منزل بیرون می‌رفتیم. حالا نمی‌دانم گرفتاری‌ام در نتیجه سخنرانی در مؤسسه آزاد سینمایی بود که



همراه با اهالی ادب به بهانه سالروز «پاسداشت شعر و ادب پارسی»

شعر همچنان در زندگی جاری است

مریم مهبازی
محقق

چند سالی می‌شود که سالروز درگذشت شهریار با عنوان روز پاسداشت شعر و ادب فارسی در

توصیه‌های محمدعلی بهمنی برای شاعران جوان و گفت‌وگویی با او درباره شعر امروز

کمال شعر در رهایی شکل می‌گیرد

شعر و شاعری‌اش را مدیون فریدون مشیری است که او را وقتی؟ سال پیش‌ترداشت، در آن چایخانه‌ای که برای گذران تعطیلی تابستان به آن می‌رفت کشف کرد و مسیری پیش‌رویش گذاشت که او را به یکی از چهره‌های مشهور غزل‌و ترانه‌امروزمان تبدیل کرد؛ با محمدعلی بهمنی به‌بهانه فرارسیدن روز شعر و ادب فارسی به گفت‌وگویی درباره شعر امروزمان نشستیم که می‌خوانید. اما خبر خوب درباره میراث دار نیما یوشیج، انتشار مجموعه شعر تازه است که تاچندی دیگر نروا کتابفروشی‌های ملی شود.

■ قبل از هر سؤالی از مجموعه شعر تازه‌ای بگویید که چندی پیش خبر از گردآوری‌اش داده بودید؟

این مجموعه در بردارنده ۸۱ قطعه شعر و چیزی حدود ۱۷۰ صفحه می‌شود که با همکاری انتشارات مروارید در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. البته از زمان انتشار آن اطلاع دقیقی ندارم چراکه شرایط به گونه‌ای شده که اغلب ناشران ترجیح می‌دهند تا عادی شدن اوضاعی که کرونا سبب شده صبر کنند.

■ چه مضامینی در این مجموعه مورد توجه‌تان بوده‌اند؟

آن طور نیست که بتوانم به موضوع خاصی اشاره کنم، مضامین متفاوتی را شامل می‌شوند. راستش چندان موافق نیستم که شاعر پیش از شعر گفتن به موضوع خاصی به‌عنوان هدف خود فکر کند. شعر هر موقع و با هر موضوعی که بخواهد بر ذهن شاعر جاری می‌شود، به گمانم بیش از آنکه شاعر بر شعر کنترل داشته باشد این شعر است که شاعر را به سمت و سویی می‌خواهد می‌کشاند.

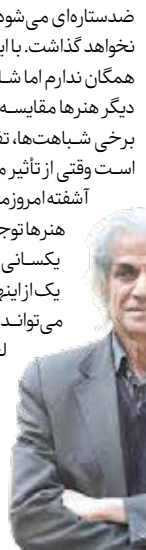
■ این انتخاب ناخودآگاه بنابر دانش و اطلاعات شاعر رخ می‌دهد؟

بی‌شک تفکرات شاعر و حتی دغدغه‌های فکری‌اش به‌طور ناخودآگاه بر چگونگی شعر گفتن او اثر می‌گذارد. مصداق این گفته را

شعر گفتن در سرزمینی که شاعرانی همچون فردوسی را به خود دیده راحت نیست

علی‌باباجاهی
شاعر، نویسنده پژوهشگر

شعر و در مفهوم کلی آن ادبیات، چیزی جدا از انعکاس آن چیزی نیست که بر آدمی می‌گذرد؛ اتفاقاتی که از جمله آنها می‌توان به همین گرفتاری تلخ این روزهای جهان اشاره کرد. سنگینی سبیم بیماری کرونا آنقدر همه چیز را برهم زده که در عجبم چرا بعضی از اثرات مثبت آن بر شعر سخن می‌گویند. نمی‌دانم، شاید کرونا منجر به رجوع دوباره مردم به شعر شده باشد، با این حال بگذارید نظر شخصی‌ام را نسبت به اظهار نظرهای اینجینی بگویم. من ترجیح می‌دهم هرگز شعرو ادبیات به واسطه چنین بالای خامن سوزی موجودیت پیدا نکنند! برای من قابل درک نیست که امیدوارم باشم به تیر شعریاتی که به آن مبتلا شده‌ایم شعر حضور پررنگ‌تری در زندگی‌مان پیدا کند و به هیچ‌وجه نمی‌توانم چنین آرزویی داشته باشم. با این حال منکر التیام‌بخشی شعر و کمک به بهتر شدن حال انسان آشفته به مدد ادبیات نیستم. اما حالا که قرار است



آنها شعر است بازگشتم، اینها را گفتم تا تأکید برای این مسأله باشد که شعر چیزی جدا از زندگی و مشغله‌ها و وضعیت امروز، گذشته و فردای ما نیست. از همین بابت هم عجیب است که تصور کنیم دوره شعر و شاعری گذشته. شیوع کرونا ما را متوجه این کرد که با وجود همه پیشرفت‌هایی که در عرصه علوم مختلف صورت گرفته انسان امروز هنوز هم حرفی در برابر قدرت طبیعت ندارد. نشان داد که دچار غرور کاذب شده‌ایم و اصلاً تمام حساب و کتاب و پیش‌بینی حتی قدرت‌های بزرگ جهان را به هم ریخت. کرونا دیواری را که از غرور کاذب به دور خودمان و داشته‌هایمان کشیده بودیم درهم شکست. اما نکات جالب توجه شیوع این بیماری، فراتر از ذات کشنده‌اش جلب توجه همگان به ایجاد همستگی جهانی بود. طی قرن‌های اخیر این از معدود مواردی بود که تحت تأثیر یک مصیبت عمومی، مردم همه جهان، فارغ از نگاه سیاستمداران آنها با همدیگر همدل شدند و توانستند کسب این تجربه آنقدر مهم است که بی‌شک اثرگذاری آن بر عرصه شعر از همین حالا شروع شده، هر چند که نیاز است قدری بیشتر صبر کنیم تا پوست‌اندازی ادبیات تحت تأثیر این اتفاق عظیم باشیم. برهم خوردن این پیش‌بینی‌ها ما را به بازاندیشی دوباره‌ای

همچنان برقرار که بگذریم به هر حال درج روزی خاص برای گرامیداشت بخشی از فرهنگ مان که به آن می‌بالیم اتفاق مهمی است. حداقل از این طریق فرصتی فراهم می‌شود تا بازبینی دوباره‌ای در خصوص داشته‌های فرهنگی‌مان و حتی جست‌وجویی میان نقاط ضعف و قوت‌شان داشته باشیم، به همین منظور صفحه فرهنگی امروز روزنامه ایران به گفت‌وگو و یادداشت‌هایی از چهره‌های ادبی‌مان اختصاص یافته تا از دریچه نگاه آنها به سراغ شعر و کارکرد آن در زندگی برویم.

بلکه ضروری است حتی به سراغ اطلاع از شعر جهان بروند تا با افق‌های فکری و خلاقیت‌های بیشتری روبه‌رو شوند. نه تنها شعر، بلکه کلیت هنر تنها در رهایی است که شکل می‌گیرد.

■ در این بین چه کار کردی برای کارگاه‌های شعر قائل‌هستید؟

هیچ تأثیری ندارند! اینها ذهن مراجعه‌کنندگان را محدود می‌کنند و تنها اتفاقی که در این کارگاه‌ها رخ می‌دهد تربیت افرادی مشابه آن فردی است که اداره آنها را بر عهده دارد. اصلاً از این افراد باید پرسید که شما چه چیزی را می‌خواهید یاد بدهید؟ مگر شعر باید دادنی است؟ آموزش‌های اینجینی ذهن علاقه‌مندان را محکوم به پیروی از تفکرات فرد آموزش‌دهنده می‌کند که این اتفاق وحشتناکی است.

■ جلسه‌های شعرخوانی هم‌مراجعه‌کنندگان را به‌همین مسأله دچار می‌کند؟

اگر منظور جلسات شعر است که عده‌ای دور هم جمع می‌شوند و دست به تعریف و نقد شعر همدیگر می‌زنند که باید بگویم بله.

■ پس چرا محفل‌های ادبی همه‌های چهل و پنجاه آنقدر جریان‌ساز بودند؟

به این خاطر که اصولی برگزار می‌شدند؛ اما حالا افراد برای آنکه به محفلی راه پیدا کنند باید در همان سبک و سیاقی که مدنظر برگزارکنندگان آنهاست شعر بگویند. اگر این دورهمی‌ها به شکلی صورت بگیرد که بدون نقد آثار یکدیگر، برای هم شعر بخوانند که اتفاق خوبی است و برای مراجعه‌کنندگان آشنایی با نگاه‌های مختلف به شعر و هستی را در بر دارد.

■ نقدی که سال هاست متوجه خروجی دانشکده‌های ادبیات شده هم از همین مسأله نشأت گرفته؟

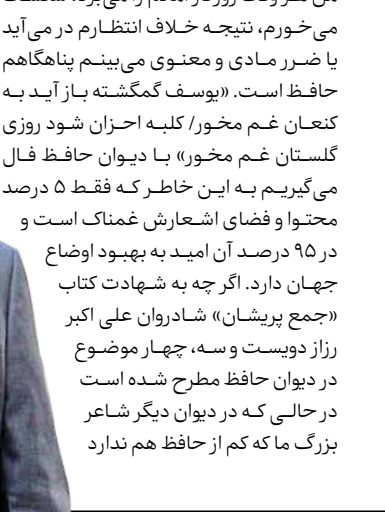
بله، دانشکده‌های ادبیات در نهایت موفق به تربیت منتقد ادبی می‌شوند تا شاعر و حتی نویسنده شاخص. البته آموزش اصولی از طریق دانشکده‌ها کار محالی نیست و قدری

درباره خودمان و زندگی مان واداشت تا متوجه شویم که در چه مسائلی دچار کمبود هستیم. یکی از مواردی که آن را کم داریم اخلاق است که به طور قطع از این به بعد شاهد توجه شاعران به کمبودهایی اینجینی هم خواهیم بود. البته نه آن اخلاقی که به مفهوم کلاسیک، بلکه تلاش در راستای رفع تبعیض‌های جنسیتی، نژادی و... مد نظر است؛ در تعریف دوباره اخلاق مباحثی همچون محیط زیست و برخورداری مردم از سهم مساوی هم مطرح است. اینها مواردی است که باید منتظر انعکاس‌شان در شعر هم باشیم؛ هر چند همانطور که اشاره شد تأثیر این موارد در شعر ایران و جهان از همین حالا آغاز شد. امیدوارم در دراز مدت روشنفکران به مواردی از این دست بپردازند تا سخنان آنان روزی در تصمیم‌گیری سیاستمداران هم اثر بگذارند. یادآوری این موارد هم می‌تواند از طریق ابزارهایی همچون شعر و دیگر عرصه‌های فرهنگ و هنر باشد. همانطور که بعد از جنگ جهانی دوم، به یکباره توجه اهالی فرهنگ و هنر به تبعات آن و همچنین نیاز به صلح دوخته شد. حالا هم چنین شرایطی در انتظار شعر همه کشورهاست. به گمانم نگاه همگانی از مرگ جمعی به سوی زندگی سوق پیدا خواهد کرد که اتفاق خوبی است. شعر برای خود من همه چیز است؛ آنقدر که حتی وقتی به سراغ

در پناه حافظ و سعدی

به‌الدین خرمشاهی
حافظ پژوه، نویسنده و مترجم

اگر امروز از شما سؤال شود که آرزویتان چیست به طور حتم پاسخ اغلب ما این است که حالمان خوب باشد و به طور مشخص ایام کرونا را پشت سر بگذاریم. خیلی‌هایمان آرزوهای بلند و دور و دراز نداریم. آرزوهای رنگین نداریم. طبیعت آدمی است، در خطر که باشد می‌خواهد جان‌ش در امان خدا باشد. کوچکترها که از اوضاع خسته می‌شوند به بزرگترها پناه می‌برند. از آنها کمک می‌خواهند. می‌گویند شما که دنیا دیده‌اید بگویید چه کار کنیم. حافظ هم بزرگ‌تر ماست. حافظه تاریخی ماست. نماینده و سخنگوی اقوام ایرانی است. شاعری که شخصیت شاد و امیدواری دارد. روح این شخصیت پرامید در دیوان‌ش دمیده است. اگر از می و معشوق سه گانه؛ آسمانی، انسانی و ادبی و استعاری حرف می‌زند دل‌بیش این نیست که همیشه به فکر خوشگذرانی بوده است. اساساً حافظ اصلاً طرفدار خوشگذرانی نیست، بلکه طرفدار گذران خوش است. ما هم امروز به فکر گذران خوش هستیم و نه خوشگذرانی. در میان شاعران ایران هم همین است. و خیلی‌ها حافظ را دنباله‌رو خیام می‌دانند و می‌گویند شرح و حاشیه خیام است. البته حافظ از خیام خیلی شادتر و امیدوارتر و مثبت‌تر است. خیام دائم در این تفکر است که چرا آدمیم و چرا باید برویم اما حافظ این گونه نیست. وسعت مشرب دارد. وسعت معنا دارد. به این جهت هر وقت ذره‌ای اندوهگین می‌شویم برای ما عین پناهگاه است. خود من هر وقت روزگار امانم را می‌برد، شکست می‌خورم، نتیجه خلاف انتظارم در می‌آید یا ضرر مادی و معنوی می‌بینم پناهگاهم حافظ است. «یوسف گمگشته باز آید به کنعان غم مخور/ کلبه احزان شود روزی گلستان غم مخور» با دیوان حافظ فال می‌گیریم به این خاطر که فقط ۵ درصد محتوا و فضای اشعارش غمناک است و در ۹۵ درصد آن امید به بهبود اوضاع جهان دارد. اگر چه به شهادت کتاب «جمع پریشان» شادروان علی اکبر رزاز دویست و سه، چهار موضوع در دیوان حافظ مطرح شده است در حالی که در دیوان دیگر شاعر بزرگ ما کم از حافظ هم ندارد



از جادوی شعر برای کودکان غافل نشویم

مصطفی رحماندوست
شاعر و نویسنده کودک و نوجوان

حالا که روز شعر و ادب پارسی است بگذارید اشاره‌ای هم به شعر کودک و نوجوان شود تا همه چیز طبق معمول به حوزه بزرگسال ختم نشود. شعر برای بچه‌ها در سنین مختلف تأثیر متفاوت از ما آدم‌بزرگ‌ها دارد. کودکان تا حدود دو سالگی، برداشت جالبی از شعر دارند؛ وقتی والدین برای آنان شعر می‌خوانند بیش از آن که متوجه کلماتی که بر زبان جاری می‌شود باشند ریتم و موسیقی‌ای توجهمشان را جلب می‌کند. درست است که شعر معنی دارد و همین‌طور خیال پردازی و تصویرسازی دارد. اما برای بچه‌ها تا سنی که اشاره شد اینها در درجه دوم اهمیت است. شعر کودک شاد است و از همین رولازم است که بچه‌ها شعر یاد بگیرند، برای آنان شعر بخوانیم تا کمی بزرگ تر که شدند خودشان آن را دنبال کنند. کافی است برای کودک یکی دو ساله شعر بخوانید تا ببینید چطور با ریتم آن همراه شده و



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دادن تصاویر آن به کودک باشد این لذت بیشتر می‌شود. البته در این بین حواس‌مان باشد که برای بچه‌ها اشعار دیوان‌هایی که خاص بزرگسالان است، همچون شاهنامه را نخوانیم یا اگر خواستار خوانش آنها هستیم حتما متناسب سن‌شان ساده‌سازی شده بزرگسالان هم کار بی نهایت اشتباهی است. شاید وقتی بچه‌ای اشعار دیوان حافظ یا شاهنامه را از حفظ بشوند با تشویق دیگران روبه‌رو شده و لذت ببرد. اما این کار او را از دنیای کودکی‌اش دور می‌کند. بهتر است هر کاری را برای وقت آن بگذاریم. اما بگذارید توصیه‌ای هم برای جوانان علاقه‌مند به شعر گفتن در این حوزه داشته باشم. قبل از آغاز کار، حتماً به مخاطب‌شناسی کودک‌ان و نوجوان از منظر نگاه روانشناسان مطالعه کنید.



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



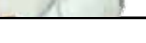
دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرزندان خود غافل نشوند. وقتی از فالان شعر خرس یا حتی درخت سخنگو قلم به ذهن کودک می‌گذار، او در عین حال به علاقه‌مند می‌شود و در بزرگسالی هم دنیای کتابخوانی را رها نمی‌کند. حالا اگر این شعرخوانی از روی کتاب و همراه با نشان



دست‌های خود را تکان می‌دهند، موسیقی ذهن‌شان با حرکت دست آنان همراه می‌شود و حتی در تنهایی هم به آن فکر می‌کنند و در نهایت ممکن است قادر به کشف آن چیزی شوند که مد نظر شاعر است. البته شعر خواندن برای کودکان فایده دیگری هم دارد که کمتر به آن پرداخته شده است، اینکه بچه‌ها از هر چیزی لذت ببرند در ذهنشان ماندگار می‌شود. تحقیقات ثابت کرده‌اگر برای کودکان کتاب خوانده شود ناخودآگاه به سمت مطالعه و کتابخوانی کشیده می‌شوند. به پدر و مادرهای جوان توصیه می‌کنم از جادوی شعر خواندن برای فرز